

КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

КАФЕДРА КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Паліативна психологія та психологія горювання

Освітній рівень II (магістерського) рівня вищої освіти / III (освітньо-науковий) рівень (назва рівня вищої освіти)

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки /
C Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 053 Психологія / С4 Психологія
(код й найменування спеціальності)

Освітня програма Клінічна психологія / Психологія забезпечення ментального здоров'я /
Психологія

Розробник: Інна МУХАРОВСЬКА, канд. мед. наук, доцент, доцент кафедри клінічної психології

Робоча програма затверджена
на засіданні кафедр

клінічної психології та соціальної психології

протокол № 10 від 23 червня 2025 року

Завідувач кафедри
клінічної психології

(підпис)

Ірина ЛИСЕНКО
(ім'я та прізвище)

Завідувач кафедри
соціальної психології

(підпис)

Дар'я ТРОФІМОВА
(ім'я та прізвище)

Розглянуто на засіданні Ради якості вищої освіти

протокол № 5 від 30 червня 2025 року

Голова РЯВО

(підпис)

Наталія ЗАВ'ЯЗКІНА
(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Робоча програма освітнього компонента «Паліативна психологія та психологія горювання» розроблена на основі Методичних рекомендацій до розроблення та оформлення робочої програми освітнього компонента, затвердженої Вченою Радою Київського інституту сучасної психології та психотерапії від 22 лютого 2024 року, протокол №7.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Статус освітнього компонента – вибірковий.

Обсяг освітнього компонента – 3,0 ЄКТС (90 годин).

Семестровий контроль – залік.

Мета та завдання освітнього компонента

Паліативний етап допомоги окреслює свої специфічні завдання та цілі, що спрямовані на полегшення фізичних та психологічних страждань людей з невиліковними захворювання на завершальному етапі їх перебігу. Швидка зміна фізичного стану, що супроводжується зниженням можливостей до діяльності, часто вкрай дискомфортні соматичні відчуття, і усвідомлення закінчення життя, спричиняють суттєві зміни у психоемоційному стані. На такому фоні формуються різні за характером та інтенсивністю психопатологічні реакції, стани, що можуть досягати рівня окреслених психічних розладів.

Широкий спектр змін у психічному функціонуванні потребує застосування заходів психологічної допомоги, диференційованих залежно причин, проявів стану та життєвого контексту. Поряд з паліативними пацієнтами психологічної допомоги потребує їх оточення, в першу чергу сім'я, що є найбільш залученою до догляду і підтримки хворого.

Паліативний етап лікування як для пацієнта, так і його родини, супроводжується різними за змістом втратами: здоров'я, часу, перспектив, майбутнього, що є окремою складовою психологічного страждання. Тривала хвороба і підтримка пацієнта можуть спричинити розвиток ускладнених форм горювання у родичів, що потребують фахової психологічної допомоги у проходженні цього складного психологічного процесу.

Курс буде зосереджений на основних аспектах психології паліативного пацієнта, членів його родини, чинниках, що впливають на формування психологічних реакцій та психічних розладів, психології втрати та горювання, а також принципах надання психологічної допомоги даній категорії клієнтів.

Протягом курсу студенти матимуть можливість поглибити своє розуміння психічного функціонування людини в умовах кризи здоров'я, реагування на втрату, навчитися планувати заходи психологічної допомоги.

Мета: формування у студентів цілісного уявлення про психологічні особливості паліативних пацієнтів, членів їх родини, психологію втрати та горювання як основи вміння планувати та надавати психологічну допомогу даному контингенту клієнтів.

Завдання курсу:

- формування у студентів розуміння психологічної складової паліативної допомоги, психологічних особливостей паліативних пацієнтів та членів їх родини, психічних розладів у паліативній практиці, психології втрати та горювання;
- освоєння принципів психологічної допомоги на паліативному етапі лікування пацієнтам та членам їх родини;
- освоєння принципів психологічної допомоги при втраті та горюванні;
- розвиток практичного мислення студентів на основі вивчення та засвоєння ними знань курсу, формування умінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Результати навчання здобувачів за освітнім компонентом

Після завершення вивчення освітнього компонента здобувачі вищої освіти здатні:

Пояснювати теоретичні засади паліативної психології та психології горювання, їх предмет, завдання та міждисциплінарні зв'язки з медициною, соціальною роботою та етикою.

Розрізняти та інтерпретувати основні моделі горювання, втрати та кінця життя, їх класичні й сучасні концепції.

Аналізувати психологічні потреби осіб із невиліковними захворюваннями, людей у стані втрати, а також їхніх родин і близьких.

Оцінювати особливості психоемоційного стану людини в умовах паліативної допомоги з урахуванням вікових, культурних і соціальних чинників.

Застосовувати базові психологічні підходи до підтримки, консультування та супроводу осіб, які переживають втрату, тяжку хворобу або наближення смерті.

Виявляти фактори ускладненого (патологічного) горювання та межі компетенції психолога у паліативній практиці.

Аналізувати кейси паліативної допомоги та ситуації горювання з позицій професійної психологічної етики.

Дотримуватися принципів емпатійної, недирективної та підтримувальної комунікації у взаємодії з клієнтами та їхніми родинами.

Усвідомлювати та запобігати ризикам професійного вигорання, вторинної травматизації та емоційного виснаження фахівця.

Аргументувати значення паліативної психології та психології горювання для забезпечення гідності, якості життя і психологічного благополуччя людини на завершальних етапах життя.

2. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Структура освітньої компоненти

№ теми	Назва розділів і тем	Кількість годин					
		Всього	Аудит.	у тому числі			
				Лекції	Прак.	Конт.	С.р.
1	Тема 1. Паліативна психологія	63	17	9	8	2	46
2	Тема 2. Психологія горювання	27	7	3	4	2	20
Всього годин		90	24	12	8	4	66

Зміст освітньої компоненти

Тема 1. Паліативна психологія

Лекція 1. Паліативна психологія та паліативна допомога

Визначення поняття паліативної допомоги, паліативної медицини, хоспісної допомоги та місце психолога, фахівця з психічного здоров'я в мультидисциплінарній команді. Основні принципи паліативної допомоги: контроль симптомів, якість життя, підтримка автономії, комунікація, допомога родині. Етичні рамки роботи у паліативній практиці.

Лекція 2. Особливості психологічного стану паліативного пацієнта. Криза здоров'я

Криза здоров'я як екзистенційний виклик і втрата контрольованості в житті; типові реакції (тривога, гнів, безпорадність, регрес, емоційне оніміння) та коливання між надією і відчаєм. Вплив соматичного стану, а саме, болю, задишки, виснаження, безсоння на психіку; роль сім'ї та середовища. Особливості психологічного стану пацієнтів на паліативному етапі лікування.

Лекція 3. Психічні розлади у паліативній практиці

Часті психічні стани в паліативі (делірій, депресивні й тривожні розлади, адаптаційні реакції, розлади сну, когнітивні порушення). Диференціація психопатології від проявів соматичного стану та побічних ефектів терапії; «червоні прапорці» у психічному стані пацієнта. Принципи скринінгу, оцінки ризиків та психоосвіта для родини пацієнта.

Лекція 4. Суїцид у паліативній практиці

Суїцидальні думки як спектр — від пасивного бажання “не прокидатися” до наміру і плану; чинники ризику (біль, депресія, деморалізація, втрата автономії, самотність) і фактори захисту (зв'язок із близькими, сенс, контроль

симптомів). Алгоритм оцінки ризику, принципи безпеки та план дій психолога в команді. Етичні аспекти.

Лекція 5. Психологічний супровід родини паліативного пацієнта

Caregiver burden, вторинна травматизація, конфлікти та різні стилі копіювання в родині. Антиципаторне горювання, «втрата частинами», провина і виснаження доглядаючого. Комунікація про прогноз і рішення наприкінці життя, підтримка сімейної єдності та меж. Профілактика ускладненого горювання і план підтримки після втрати.

Лекція 6. Особливості роботи фахівця з психічного здоров'я у паліативній практиці

Роль психолога у роботі з пацієнтом та його родиною на паліативному етапі лікування. Межі компетенції, конфіденційність, робота з запитами. Саморегуляція фахівця, профілактика професійного вигорання, де-брифінг і супервізія як стандарт безпеки практики.

Лекція 7. Екзистенційна психотерапія у паліативній практиці

Екзистенційний дистрес (страх смерті, втрата сенсу, ізоляція, свобода та відповідальність) як окрема мішень допомоги. Підходи: meaning-centered, терапія гідності, робота зі спадщиною, цінностями, незавершеними справами та примиренням. Техніки коротких бесід.

Тема 2. Психологія горювання

Лекція 8. Горе та втрата

Поняття втрати і горя, нормальні траєкторії горювання та варіативність реакцій (емоційні, когнітивні, тілесні, поведінкові). Види горювання, амбівалентність, вина, полегшення як нормальні феномени. Роль культури, ритуалів і соціальної підтримки, базові завдання допомоги фахівця.

Лекція 9. Ускладнене горювання та психологічна допомога

Критерії «ускладненого» (продовженого) горювання, фактори ризику та відмінність від депресії та ПТСР. Оцінка потреб і безпекових ризиків, принципи підтримки та покази до спеціалізованої психотерапії. Структура допомоги: стабілізація, робота з прив'язаністю, провинною, відновлення функціонування, інтеграція втрати в життєву історію.

Теми практичних (семінарських) занять освітньої компоненти

№ з/п	Назва теми	Практ.	Конт.
1	Вплив кризи здоров'я на психологічний стан пацієнта з тяжким соматичним захворюванням	1	

2	Особливості психологічного стану пацієнта на паліативному етапі лікування	1	
3	Психічні розлади на етапі паліативної допомоги	1	
4	Суїцидальна поведінка пацієнтів з невиліковними захворюваннями	1	
5	Основи психологічної допомоги сім'ї паліативного пацієнта	1	
6	Особливості надання психологічної допомоги у паліативній практиці	1	
7	Контактне ПЗ. Паліативна психологія		2
8	Психологія горя. Ускладнене горювання	1	
9	Особливості психологічної допомоги при горюванні	1	
10	Контактне ПЗ. Психологія горя та втрати		2
Разом		8	4

Самостійна робота освітньої компоненти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Паліативна психологія Скласти конспект за тематичним планом з використанням теоретичного матеріалу лекцій, презентацій, рекомендованої літератури, самостійно визначених додаткових матеріалів. Опрацювати теоретичний матеріал для підготовки до практичних занять, тесту.	46
2	Тема 2. Психологія горювання Скласти конспект за тематичним планом з використанням теоретичного матеріалу лекцій, презентацій, рекомендованої літератури, самостійно визначених додаткових матеріалів. Опрацювати теоретичний матеріал для підготовки до практичних занять, тесту.	20
Разом		66

3. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби та обладнання: екранні (електронні презентації, віртуальні зали для відпрацювання практичних навичок), комп'ютерні (комп'ютери, планшети, освітні платформи, електронні бібліотеки).

Програмне забезпечення: системне ПЗ (операційні системи, драйвери, програми статистичної обробки даних SPSS, Jamovi), освітні платформи (LMS) для дистанційного навчання, керування курсами (Moodle, Zoom, Google тощо).

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Курс буде викладений у формі лекцій (12 год.) та практичних (8 год.), контактних практичних (4 год.), організації самостійної роботи студентів (66 год.).

Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (аналіз кейсів, виконання практичних завдань), а також інтерактивні техніки та методики.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Методи поточного контролю. Проводиться з метою оцінювання результатів навчання протягом семестру і включає систематичний моніторинг навчальних досягнень здобувачів. Поточний контроль здійснюється під час практичних занять у формі проходження тестів та активної участі в обговореннях на контактних практичних заняттях, в обсязі навчального матеріалу, визначеному для кожного заняття.

Методи підсумкового контролю. Проводиться з метою оцінювання результатів навчання наприкінці семестру, відповідно до навчального плану у вигляді сумування отриманих балів під час проходження тестування за кожною з тем курсу в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: тестування за темами практичних занять 1–8.

Форма підсумкового семестрового контролю: сумування отриманих балів за тестування за кожною з тем практичного заняття в межах навчального курсу.

Підсумкова оцінка самостійної роботи та виконання умов академічної дисципліни. Самостійна робота включає опрацювання лекційних матеріалів, навчальної та наукової літератури, підготовку до тестів і практичних, виконання завдань. Окремо в балах не виділяється, але відображається в результатах тестування та якості виконання практичних та кейсових завдань.

Виконання умов академічної дисципліни враховується під час поточного контролю і включає: своєчасність виконання завдань; відповідність вимогам до оформлення та структури; академічну доброчесність.

Умови отримання заліку: “зараховано” виставляється за умови виконання всіх обов’язкових елементів поточного контролю (практичні заняття, тести за темами), виконання залікового кейсу та отримання не менше 60 балів зі 100.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Кількість балів	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття 1-4, 6, 7	10	100
Практичні заняття 5, 8	20	

Розподіл балів освітньої компоненти з формою контролю іспит/залік

Поточне оцінювання (бали)	Іспит/залік (бали)	Сума балів
100	-	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Для оцінювання результатів навчання застосовується 100-бальна шкала оцінювання.

Сума балів	Оцінка ECTS	Національна оцінка	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	
74-81	C	Добре (в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок)	
64-73	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	
60-63	E	Задовільно (задовольняє мінімальні критерії)	
35-59	FX	Незадовільно (із можливістю повторного складання)	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (із обов’язковим повторним вивченням дисципліни)	

6. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Підручники:

1. Psycho-oncology / J. C. Holland (ed.). — Oxford : Oxford University Press, 2015. — 770 p. — [Електронний ресурс]. https://books.google.com.ua/books/about/Psycho_oncology.html?id=oy9mBgAAQBAJ&redir_esc=y
2. Cancer Care for the Whole Patient: Meeting Psychosocial Health Needs / N. E. Adler, A. E. K. Page (eds.). — Washington, DC : National Academies Press, 2008. — [Електронний ресурс]. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK4015/?utm_source=chatgpt.com
3. Olver I. N. (ed.). The MASCC Textbook of Cancer Supportive Care and Survivorship. — Cham : Springer, 2018.
4. Паліативна та хоспісна допомога : підручник / [Вороненко Ю.В., Губський Ю.І., Князевич В.М., та ін.] ; за ред.: Ю.В. Вороненка, Ю.І. Губського. — Вінниця : Нова книга, 2017. — 392 с.
5. Клінічна суїцидологія : підручник / за заг. ред. : Л. М. Юр'євої, Н. О. Марути, І. В. Лінського. - Харків : Строков Д.В., 2020. - 301 с.
6. Книга життя. Посібник для медичних капеланів, які працюють у сфері паліативної допомоги / <https://eleos.com.ua/wp-content/uploads/2023/05/Knygazhyttya.pdf>
7. Паліативно-хоспісна допомога : навчальний посібник (ВНЗ I-III р.а.) /В.С. Тарасюк В.С., Кучанська Г.Б. Медицина, 2015, 328 с.
8. Терапія горя / R. A. Neimeyer, 2015, переклад та адаптація В. Зливков, С. Лукомська, обкладинка Анастасія Гридасова. Київ. 2021. 259 с.

Навчальні посібники:

9. Breitbart W. S. (ed.). Meaning-Centered Psychotherapy in the Cancer Setting: Finding Meaning and Hope in the Face of Suffering. — New York : Oxford University Press, 2016. — doi:10.1093/med/9780199837229.001.0001.
10. Волкан В., Зінтл Е. Життя після втрати: психологія горювання.

Інформаційні ресурси:

11. Принципи паліативної медицини і концепція паліативної медичної допомоги / <https://magnolia.lviv.ua/wp-content/uploads/2023/08/Paliativna-ta-khospisna-medytsyna-uryvok.pdf>
12. Рибик Л. Теорія горя: сторічна історія розвитку / Disaster and crisis psychology problems 2023. № 2(6). С. 191-206. Режим доступу : http://dcpp.nuczu.edu.ua/images/2023-2/2023_2_2_16.pdf
13. Кюблер-Росс Е. Про смерть та вмирання. К.: Софія, 2001. 320 с.
14. Breitbart W., Poppito S. R. Individual Meaning-centered Psychotherapy for Patients with Advanced Cancer: A Treatment Manual. — Oxford : Oxford University Press, 2014. — [Електронний ресурс]. https://books.google.com.ua/books/about/Individual_Meaning_centered_Psychotherapy.html?id=oY0dBAAAQBAJ&redir_esc=y
15. Thomas L. P. M. et al. Meaning-Centered Psychotherapy. — Palliative & Supportive Care, 2014. — [Електронний ресурс]. https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4861219/?utm_source=chatgpt.com

16. Chochinov H. M. Dignity Therapy: Study protocol (Question Protocol included). — 2011. — [Електронний ресурс]. https://dignityincare.ca/wp-content/uploads/2010/05/Protocol%2006.28.2011.pdf?utm_source=chatgpt.com
17. National Comprehensive Cancer Network. Distress During Cancer Care (Patient Guidelines). — [Електронний ресурс]. https://www.nccn.org/patients/guidelines/content/PDF/distress-patient.pdf?utm_source=chatgpt.com
18. International Psycho-Oncology Society. IPOS Standard of Quality Cancer Care (integrating psychosocial care into routine care). — [Електронний ресурс]. https://www.ipos-society.org/about/quality?utm_source=chatgpt.com
19. Наказ МОЗ України № 1853 від 04.11.2024 (паліативна допомога; офіційна публікація). — [Електронний ресурс]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z1746-24?utm_source=chatgpt.com#Text
20. Клінічні рекомендації щодо ведення тривоги/депресії у онкопациєнтів. — Neuronews, 2023. — [Електронний ресурс]. https://neuronews.com.ua/ua/archive/2023/4%28140%29/pages-22-30/klinichni-rekomendaciyi-shchodo-likuvannya-doroslih-onkologichnih-pacientiv-iz-trivogoyu-ta-depresiiyu?utm_source=chatgpt.com#gsc.tab=0
21. Маркова М. В., Піонтковська О. В., Кужель І. Р. Повідомлення діагнозу і спілкування з онкохворою дитиною та її батьками // Медична психологія. 2013. Том 8, №1. С. 7-13. Режим доступу : <https://repo.knmu.edu.ua/bitstreams/d55135d2-830b-47d1-b299-5a25248bc0/download>
22. Про удосконалення організації надання паліативної допомоги / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609-20/sp:dark?dark=0#Text>
23. Національна служба здоров'я України / Проекти вимог ПМГ 2025 / 45. Стационарна паліативна медична допомога дорослим та дітям та 46. Мобільна паліативна допомога дорослим і дітям / <https://contracting.nszu.gov.ua/kontraktuvannya/kontraktuvannya-2025/proect-vumogy-pmg-2025>
24. МКХ-10 <https://e-mis.com.ua/mkx-10>
25. МКХ - 11 <https://icd.who.int/browse/2024-01/mms/en>